

Mgr Piotr Kałowski

Tytuł rozprawy doktorskiej: „Ironia w dialogu z innymi i samym sobą. Wpływ gelotofobii”

Dotychczasowe prace badawcze wskazują, że stosowanie i rozumienie ironii werbalnej jest zależne od cech indywidualnych współ rozmówców. Szczególnie interesującą, dotychczas niezbadaną z perspektywy badań nad ironią cechą może być gelotofobia: awersja wobec śmiechu i żartów oraz negatywne ich interpretowanie. Badanie 1 wykazało, że preferencja wobec ironii, sarkazmu, satyry i cynizmu nie różnicowała osób gelotofobicznych i niegelotofobicznych. Wypowiedzi ironiczne wzbudzały jednak bardziej negatywne emocje u osób z gelotofobią. Wyniki te wskazują zatem na złożoną relację między stosowaniem i rozumieniem ironii a gelotofobią. Dążąc do jej zgłębienia, w Badaniu 2 przeprowadzono jakościową analizę wypowiedzi osób gelotofobicznych i niegelotofobicznych na temat ironii. Niegelotofobiczni uczestnicy podawali, że stosują ironię, aby żartować i rozbawiać współ rozmówców, lecz osoby gelotofobiczne opisywały ironiczne komentarze jako zarozumiałe i obraźliwe. Jednak mimo owej deklarowanej niechęci, osoby gelotofobiczne same zgłaszały stosowanie przez siebie ironii. W drugiej części projektu, łącząc ujęcie ironii w perspektywie interpersonalnej z ujęciem intrapersonalnym, wykorzystano teorię dialogowego Ja (ang. Dialogical Self Theory, DST) i powiązaną z nią koncepcję dialogów wewnętrznych. Drugim wątkiem projektu było zatem przeniesienie uwagi z ironii w dialogach interpersonalnych na ironię w dialogach wewnętrznych, dążąc do zbadania potencjalnych relacji między tymi dwiema sferami. Badanie 3 wykazało, że preferencja wobec ironii była skorelowana z tendencją do prowadzenia dialogów wewnętrznych, w tym tych dotyczących symulowania w wyobraźni rzeczywistych interakcji, przyjmowania innych punktów widzenia oraz rozgrywania wewnętrznych konfliktów. Z drugiej strony, gelotofobia okazała się być powiązana z częstszymi dialogami wewnętrznymi, zarówno dotyczącymi symulacji sytuacji społecznych, jak i ruminacji. Negatywna postawa osób gelotofobicznych wobec ironii oraz jednocześnie jej stosowanie na poziomie podobnym do osób niegelotofobicznych może być więc powiązane z faktem, że osoby te są szczególnie wyczulone na taką formę humoru oraz pamiętają i przywołują więcej przypadków bycia jej ofiarą, co znajduje odbicie w ich dialogach wewnętrznych i nadaje kształt ich rozumieniu ironii. Na podobny mechanizm wskazuje teoria ironii jako echa, według której ironia polega na przywoływaniu rzeczywistych lub wyobrażonych wypowiedzi i postaw innych. Zatem perspektywa intrapersonalna – wewnętrzna reprezentacja siebie samego w relacji z innymi – pozostaje w związku z interpersonalną sytuacją stosowania i rozumienia ironii. Badanie 4 wykorzystało ilościowe narzędzie opisu sfery dialogów wewnętrznych w perspektywie DST, podążając za sugestią twórców tej teorii oraz wynikami istniejących badań dotyczących możliwej wewnętrznej pozycji „Ja jako ironista”. Wyniki wykazały, że pozycja „Ja jako ironista” była rozpoznawana przez badanych w ich dialogach wewnętrznych. Była oceniana jako wchodząca w dialogi z szeregiem innych pozycji dotyczących własnych postaw i relacji z innymi osobami. Dodatkowo w Badaniu 4 wykazano brak istotnych statystycznie korelacji pomiędzy potrzebą domknięcia poznawczego a wewnętrzną aktywnością dialogową, co świadczy o odrębności tych dwu konstruktów. Podejmując badania nad ironią z perspektywy interpersonalnej komunikacji i intrapersonalnej sfery dialogów wewnętrznych oraz wskazując na relacje między nimi, niniejszy projekt wpisuje się w najnowsze trendy badawcze i pogłębia rozumienie procesów społeczno-poznawczych związanych z ironią. Otwiera drogę ku dalszym badaniom dotyczącym relacji między ironią a wewnętrzną aktywnością dialogową. Stanowi też punkt wyjścia dla dalszych badań nad autoironią.

Słowa kluczowe: ironia werbalna, dialogi wewnętrzne, teoria dialogowego Ja, gelotofobia, różnice indywidualne